

I sag nr. 56:

Danmarks Radio

mod

Gramex

blev af nævnet angående vederlag for benyttelse af litterære og kunstneriske værker samt fotografier (Tvangslicensnævnet) den 27. oktober 1994 afsagt sålydende

kendelse:

Ved kendelse af 19. maj 1965 afgjorde nævnet en tvist mellem Gramex og Danmarks Radio om størrelsen af det vederlag som tilkommer indklagede under nærværende sag for anvendelsen af grammofoonplader i radio- og fjernsynsudsendelser.

Nævnet fastlagde ved kendelsen som grundlag for beregningen af afgiften, at denne ikke skal beregnes efter totalanvendelsen af benyttede plader, men som et grundbeløb pr. minut spilletid for beskyttede plader.

Det hedder i kendelsen herom:

"Afgørelsen af, hvilket vederlag der må anses for passende som betaling for de indklagedes benyttelse af de af de udøvende kunstnere ydede præstationer på grammofonplader og fabrikanternes indsats ved fremstillingen af plader, findes at måtte bero på et skøn, i hvilket indgår en række faktorer. Særlig må nævnet tillægge det vægt, at der ved lovens § 47 er tillagt de udøvende kunstnere en hidtil ukendt ret til vederlag begrundet med det rimelige og naturlige i, at disse kunstnere opnår et passende vederlag, når deres præstationer benyttes i form af grammofonpla-

der; for grammofonpladefabrikanternes vedkommende må retten til vederlag ved udnyttelse af grammofonplader anses at være trådt i stedet for den efter den tidligere lovgivning gældende ophavsret for fabrikanterne til deres værk."

For så vidt Gramex havde henvist til Danmarks Radios udgifter ved udsendelse af levende musik, fandt nævnet ikke at dette hensyn kunne være af afgørende betydning; derimod fandt nævnet ikke helt at kunne bortse fra, hvad der efter den med KODA trufne ordning tilfalder komponisterne for musikudsendelser ved grammofonplader.

Ved kendelsen bestemtes det, at Danmarks Radio for anvendelsen af grammofonplader i radio- eller fjernsynsudsendelser med virkning fra 1. oktober 1961 burde vederlægge Gramex med et grundbeløb på 4,33 kr. pr. minut spilletid for plader, der er beskyttet i henhold til § 47, jf. §§ 59 og 60, i lov nr. 158 af 31. maj 1961 om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker, at udrede med de til enhver tid for statens honorarer i henhold til lov nr. 154 af 7. juni 1958 med senere ændringer hjemlede honorartillæg.

Parterne indgik efter nævnets kendelse en overenskomst af 30. juni 1966 om de nærmere enkeltheder i ordningen. Overenskomsten trådte i kraft den 1. januar 1966 og løb, indtil den af parterne blev opsagt med 6 måneders varsel til udgangen af et kalenderår.

Efter vedtagelsen af lov nr. 48 af 11. marts 1975 om forlængelse af kollektive overenskomster og aftaler m.v., opstod der tvist mellem parterne om beregningen af tillægget til grundbeløbet. Parterne indbragte dette spørgsmål for nævnet, der ved kendelse af 20. december 1977 bestemte, at den i overenskomsten af 30. juni 1966 indeholdte reguleringsbestemmelse skulle affattes således:

"Stk. 1. Til grundbeløbet på 4,33 kr. ydes de for statens honorarer gældende grundhonorartillæg og honorardyrtdstillæg, pr. 1. oktober 1975 henholdsvis 70% og 414,9%.

Stk. 2. Herefter ændres dyrtidsreguleringen således, at grundbeløbet, reguleret ifølge stk. 1, forhøjes eller nedsættes med 1,6% for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet udover 100 (januar 1975 = 100). Reguleringen finder sted pr. 1. april og 1. oktober - første gang med virkning pr. 1. oktober 1975 - på grundlag af reguleringspristallet for henholdsvis januar og juli måneder. Eventuelle overskydende points henstår til næste regulering.

Stk. 3. Grundbeløbet, reguleret ifølge stk. 1, taktreguleres efter de regler, der gælder for statens honorarer."

I overensstemmelse med ovennævnte har indklagede på grundlag af rapporteringer, som klageren administrativt har foretaget, hvert år udarbejdet en regning til klageren for antallet af fonogramminutter for beskyttede fonogrammer. For udsendelse af beskyttede grammofonplader i Danmarks Radios regionalradioer og for udsendelse af fonogrammer om natten er der som tillæg til overenskomsten fra 1966 indgået særlige aftaler.

I begyndelsen af 1992 rejste klageren over for indklagede, krav om en reduktion af minutvederlaget, der samlet siden 1969 er steget fra kr. 2.212.000 til kr. 22.242.000. Den samlede sendetid er i samme periode steget fra 1.806 timer til 6.728 timer.

Da der ikke mellem parterne kunne opnås enighed om et reduceret minutvederlag, opsagde klageren parternes 1966-overenskomst til udgangen af 1992, og klageren indbragte herefter tvisten for nævnet ved klageskrift af 11. september 1992.

Parterne har i et omfattende skriftligt materiale dokumenteret deres synspunkter. Sagen har herefter været mundtligt forhandlet for nævnet. I sagens behandling har deltaget højesteretsdommer Mogens Munch, direktør, cand. jur. Lise Dybdahl Østerborg og advokat Asger Thylstrup.

Parternes endelige påstande var ved sagens mundtlige forhandling

for nævnet den 18. april 1994 følgende:

Klageren:

PÅSTAND I:

Indklagede tilpligtes at anerkende, at det vederlag, som klageren i medfør af Ophavsretslovens § 47, jfr. §§ 59-60, skal betale til indklagede for offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens landsdækkende udsendelser pr. 1/1 1993 ikke kan overstige kr. 63,50 pr. minut.

PÅSTAND II:

Indklagede tilpligtes at anerkende, at der til indklagede for offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens regionalradioer pr. 1. januar 1993, skal betales en forholdsmæssig andel af det gældende minutvederlag for offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens landsdækkende udsendelser baseret på regionalradioernes geografiske dækningsområde, således som regionalradioernes geografiske dækningsområde er opgjort i bilag 26.

PÅSTAND III:

For offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens landsdækkende og regionale udsendelser i tidsrummet kl. 01.00-05.00 og kl. 01.00-07.00 på søn- og helligdage betaler klageren 1/3 af gældende minutvederlag.

PÅSTAND IV:

Minutvederlaget reguleres hvert år den 1/4 med ændringer i nettoprisindekset for det forudgående år. Pr. 1/1 1993 reguleres dog alene med ændringen i nettoprisindekset fra 1/1 1993.

Indklagede:

Frifindelse for klagerens påstande.

Herudover nedlagde indklagede følgende påstande til selvstændig afgørelse:

Principalt:

1. Klageren tilpligtes at anerkende, at det vederlag, som klageren i medfør af ophavsretslovens § 47, jf. §§ 59 og 60, skal erlægge til indklagede for offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens landsdækkende udsendelser andrager følgende:

- a) Pr. 1.4.1991: kr. 79,80 pr. minut med tillæg af 1,7%;
- b) Pr. 1.4.1992: kr. 79,80 pr. minut med tillæg af 4,2%;
- c) Pr. 1.1.1993: kr. 79,80 pr. minut med tillæg af 4,2% og reguleret med ændring i nettoprisindekset fra 1.4.1992 til 1.1.1993

2. Klageren tilpligtes at anerkende, at det vederlag, som klageren i medfør af ophavsretslovens § 47, jf. §§ 59 og 60, skal erlægge til indklagede i et kalenderår for offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens 9 distriktsradioer (regionalradioer) i indtil 42.000 minutter pr. år i hver enkelt af disse distriktsradioer andrager følgende:

- a. Pr. 1.4.1991: kr. 3.520.614,00 med tillæg af 1,7%;
- b. Pr. 1.4.1992: kr. 3.520.614,00 med tillæg af 4,2%;
- c. Pr. 1.1.1993: kr. 3.520.614,00 med tillæg af 4,2% og reguleret med ændringen i nettoprisindekset fra 1.4.1992 - 1.1.1993.

Ved fremførelse af beskyttede fonogrammer i mere end 42.000 minutter p.a. i den enkelte distriktsradio andrager vederlaget for dette yderligere forbrug det til enhver

tid fastsatte minutvederlag for klagerens landsdækkende udsendelser.

3. De pr. 1.1.1993 gældende vederlag reguleres årligt hver den 1/1 på baggrund af udviklingen i nettoprisindekset fra det seneste forudgående reguleringstidspunkt og således første gang pr. 1.1.1994 på baggrund af udviklingen i nettoprisindekset regnet fra 1.1.1993 - 1.1.1994.

Subsidiært:

1. Klageren tilpligtes at anerkende, at det vederlag, som klageren i medfør af ophavsretslovens § 47, jf. §§ 59 og 60, skal erlægge til indklagede for offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens landsdækkende udsendelser andrager følgende:

Pr. 1.1.1993: kr. 82,02 pr. minut.

2. Klageren tilpligtes at anerkende, at det samlede vederlag, som klageren i medfør af ophavsretslovens § 47, jf. §§ 59 og 60, skal erlægge til indklagede i et kalenderår for offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens 9 distriktsradioer (regionalradioer) i indtil 42.000 minutter pr. år i hver enkelt af disse distriktsradioer, andrager følgende:

Pr. 1.1.1993: kr. 3.617.656,00.

Ved fremførelse af beskyttede fonogrammer i mere end 42.000 minutter p.a. i den enkelte distriktsradio andrager vederlaget for dette yderligere forbrug det til enhver tid fastsatte minutvederlag for klagerens landsdækkende udsendelser.

3. De pr. 1.1.1993 gældende vederlag reguleres årligt hver den 1/1 på baggrund af udviklingen i nettoprisindekset fra det seneste forudgående reguleringstidspunkt og såle-

des første gang pr. 1.1.1994 på baggrund af udviklingen i nettoprisindekset regnet fra 1.1.1993 - 1.1.1994.

Klageren har til støtte for klagen navnlig anført

at vederlagsbetalingen til Gramex baserer sig på en kendelse fra 1965,

at minutvederlagets størrelse er resultatet af en mekanisk prisregulering,

at medie billedet i forhold til situationen i 1965 er fuldstændig forandret, blandt andet på grund af oprettelsen af konkurrenter til Danmarks Radio's udsendelser,

at kommercielle som ikke-kommercielle lokalradioers forholdsmæssige betaling for anvendelse af beskyttede fonogrammer er væsentlig lavere end den betaling, som Danmarks Radio for samme fonogramanvendelse erlægger til Gramex,

at konkurrenceretlige hensyn taler for en reduktion,

at Danmarks Radio ud fra internationale sammenligninger betaler mere for fonogramanvendelse end tilsvarende radiofonier, og

at det administrative rapporteringsarbejde, herunder den enkle afregningsform, som foretages af Danmarks Radio for Gramex, taler for en reduktion i forhold til lokalradiosatsen.

Indklagede har gjort gældende, at der ikke er noget grundlag for en ændring, idet det vederlag, som klageren betaler til indklagede, tværtimod er særdeles rimeligt. Vederlagets størrelse afspejler efter indklagedes opfattelse nøje klagerens benyttelse af beskyttede fonogrammer. Den udvikling i det samlede vederlag, der har fundet sted siden nævnets kendelse af 19. maj 1965, opfatter indklagede som et resultat af klagerens stigende fonogramforbrug over årene og udviklingen i løn- og pristal i samme periode.

Indklagede har særligt anført, at klagerens krav vil få meget betydelig skadevirkning for indklagedes medlemmer, hvis præstationer og frembringelser klageren gør rig brug af. Endvidere har indklagede gjort gældende, at klagerens krav om en reduktion af vederlaget har en anden baggrund end den af klageren anførte, nemlig de økonomiske problemer der er opstået for klageren som følge af politisk fastsatte udgiftsrammer, og klagerens etablering af den såkaldte "ny radio" pr. 1. januar 1992. Ifølge indklagede tilstræber klageren at gennemføre en planlagt betydelig merudnyttelse af fonogrammer i klagerens udsendelser uden udgiftsstigninger ved på et svagt grundlag at kræve minutvederlaget til indklagede nedsat.

Nævnet skal i det følgende gennemgå og kommentere de af parterne anførte anbringender.

Selve det forhold, at den nuværende takst bygger på en kendelse fra 1965, kan ikke efter nævnets opfattelse i sig selv begrunde en nedsættelse af det hidtidige minutvederlag. Tværtimod finder nævnet, at grundprincipperne i kendelsen fra 1965 har bevist deres gyldighed. På grundlag af 1965-kendelsen med senere tilføjelser er der i Danmark lagt et niveau, som i alt væsentligt svarer til det nordiske vederlagsniveau, for hvilket der nøje er gjort rede i den af parterne anførte kendelse af 1. september 1992 afsagt af det norske tvangslicensnævn.

Den regulering, som nævnets kendelse af 1965 lagde til grund, tog udgangspunkt i de på daværende tidspunkt gældende regler og forhold. Parterne har i den forløbne periode dels ved aftaler, dels ved nævnets mellemkomst i 1977, tilrettet den mekaniske prisregulering, således at den løbende har fulgt prisudviklingen i det danske samfund som helhed.

Det er ubestrideligt, at der både teknisk og lovgivningsmæssigt er sket en afgørende udvikling af offentlighedens mulighed for at modtage radioudsendelser. Denne udvikling har imidlertid ikke ændret Danmarks Radios position som en national, landsdæk-

kende radiofoni.

Nævnet finder ikke, at konkurrenceloven indeholder nogen hjemmel for en reduktion af det ved 1965-kendelsen i overensstemmelse med den tidsmæssige udstrækning af klagerens brug, og brugens intensitet, fastsatte, og ved senere overenskomster m.v. å jourførte vederlag.

Hverken den tekniske eller lovgivningsmæssige udvikling på radioområdet siden 1965 kan i sig selv begrunde en nedsættelse af det i 1965 af nævnet fastsatte, og siden i overensstemmelse med den økonomiske udvikling regulerede vederlag efter ophavsretslovens § 47.

Ved kendelse af 10. april 1987 i nævnets sag nr. 17: Gramex mod Sammenslutningen af lokale radio- og TV-stationer i Danmark, traf nævnet afgørelse om størrelsen af det vederlag, som indklagede efter ophavsretslovens § 47 kan afkræve lokalradioerne for deres brug af grammofonplader m.v. Ved kendelsen fastsatte nævnet en afgift pr. minut, og ikke som ønsket af lokalradioerne ud fra lokalradioernes indtægtsforhold.

Nævnet fulgte ikke Gramex' standpunkt, hvorefter vederlaget måtte fastsættes på samme måde som sket i forhold til Danmarks Radio, idet der med udgangspunkt heri skulle foretages en beregning ud fra antallet i den befolkningsgruppe, som vedkommende lokalradio dækker, sammenholdt med hele landets indbyggertal.

Den af nævnet bestemte afgift for lokalradioer kan derfor ikke påberåbes til støtte for en reduktion som påstået under nærværende sag.

Nævnet finder ikke noget grundlag for at fastslå, at de i Danmark fastsatte vederlag står i misforhold til lignende vederlag i andre europæiske stater.

Nævnet lægger herved særlig vægt på, at det nordiske niveau på dette område i al væsentligt er sammenfaldende. Herved bemærkes,

at forholdene i de nordiske lande ikke alene generelt er sammenlignelige i særlig grad, men at de nordiske ophavsretslove, på hvilke vederlaget bygger, er praktisk talt identiske som resultat af et vidtgående nordisk samarbejde på det ophavsretlige område.

I den foranførte kendelse af 10. april 1987 anførte Gramex blandt andet, at der ved fastsættelsen af vederlaget over for lokalradioerne måtte tages hensyn til det af Danmarks Radio udførte betydelige rapporteringsarbejde og anden bistand ved Gramex' fordelingsvirksomhed, en bistand som lokalradioerne ikke kan yde. Nævnet tog ikke hensyn til dette anbringende, men fastsatte alene vederlaget efter lokalradioernes dækningsområde. Nævnet finder ikke anledning til at ændre dette standpunkt.

Derimod finder nævnet det i overensstemmelse med nævnets kendelse af 10. april 1987, at klageren for offentlig fremførelse af fonogrammer i klagerens regionalradioer kun skal betale en forholdsmæssig andel af det gældende minutvederlag for fremførelse i klagerens landsdækkende udsendelser beregnet efter de pågældende regionalradioers dækningsområde.

Nævnet finder ikke anledning til at vurdere indklagedes anbringende om en eventuel skadevirkning for indklagedes medlemmer ved en reduktion af vederlaget, eller om den politiske og økonomiske baggrund for klagerens krav.

Nævnet må herefter give indklagede medhold i, at størrelsen af det vederlag, som klageren betaler til indklagede i det væsentlige afspejler klagerens stigende fonogramforbrug over årene og udviklingen i løn- og pristallet i samme periode. Dog finder nævnet, at udsendelser i nattimerne ikke bør vederlægges med samme satser som i dagtimerne.

Thi bestemmes:

Det vederlag, som klageren i medfør af ophavsretslovens § 47, jf. §§ 59-60, skal betale til indklagede for offentlig fremfø-

relse af beskyttede fonogrammer i klagerens landsdækkende udsendelser, fastsættes pr. 1. januar 1993 til kr. 82,00 pr. minut.

For offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens regionalradioer skal dog pr. 1. januar 1993 kun betales en ud fra regionalradioernes geografiske dækningsområde beregnet forholdsmæssig andel af minutvederlaget for landsdækkende udsendelser.

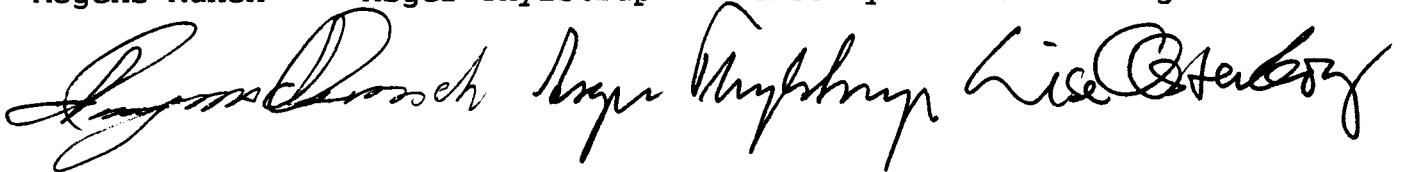
For offentlig fremførelse af beskyttede fonogrammer i klagerens landsdækkende og regionale udsendelser på hverdage i tidsrummet kl. 01.00-05.00 og på søn- og helligdage i tidsrummet kl. 01.00-07.00 betaler klageren en tredjedel af det gældende minutvederlag.

Minutvederlaget reguleres hvert år den 1. april med ændringer i nettoprisindekset for det forudgående år. Pr. 1. januar 1993 reguleres dog alene med ændringen i nettoprisindekset fra 1. januar 1993.

Mogens Munch

Asger Thylstrup

Lise Dybdahl Østerborg

The image shows three handwritten signatures in black ink, corresponding to the names listed above. The first signature is for Mogens Munch, the second for Asger Thylstrup, and the third for Lise Dybdahl Østerborg. The signatures are written in a cursive style.